

Briuselis, 2015 12 02
COM(2015) 614 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas

Uždaro ciklo kūrimas. ES žiedinės ekonomikos veiksmų planas

Išvadas

Perėjimas prie žiedinės ekonomikos, kurios cikle kuo ilgiau išlaikoma produktų, medžiagų ir išteklių vertė ir susidaro kuo mažiau atliekų, yra esminis įnašas į ES kuriamą tvarią, konkurencingą mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir tausaus išteklių naudojimo ekonomiką. Toks perėjimas – tai galimybė Europai atnaujinti savo ekonomiką ir įgyti naujų, tvarių konkurencinių pranašumų.

Žiedinė ekonomika paskatins ES konkurencingumą apsaugodama įmones nuo išteklių stygiaus ir svyruojančių kainų, atvers naujų verslo galimybių ir sudarys sąlygas rasti novatoriškesniems bei efektyvesniems gamybos ir vartojimo būdams. Vietiniu lygmeniu bus sukurta naujų darbo vietų visų kvalifikacijos lygmenų darbuotojams ir atsiras socialinės integracijos bei sanglaudos galimybių. Kartu tai padės sutaupyti energijos ir išvengti neatitaisomos žalos, kuri daroma eikvojant Žemės išteklius didesne sparta nei jie gali atsinaujinti tokiose srityse kaip klimatas ir biologinė įvairovė, taip pat teršiant orą, dirvožemį ir vandenį. Neseniai parengtoje ataskaitoje pabrėžiami ir kiti žiedinės ekonomikos privalumai¹, pavyzdžiui, dabartinio anglies dioksido išmetimo lygio mažinimas. Todėl žiedinės ekonomikos principai glaudžiai siejasi su tokiais ES prioritetais kaip darbo vietų kūrimas ir ekonomikos augimas, investicijų darbotvarkė, klimatas ir energetika, socialinė darbotvarkė ir pramonės inovacijos, o taip pat ir su visuotinėmis darnaus vystymosi pastangomis.

Ekonomikos subjektai, kaip antai verslo įmonės ir vartotojai, yra labai svarbi šio proceso varomoji jėga. Sąlygas pereiti prie žiedinės ekonomikos sudaro vietos, regioninės ir nacionalinės valdžios institucijos, tačiau ES tenka labai svarbus uždavinys remti šį perėjimą. Jos tikslas – užtikrinti, kad būtų nustatyta žiedinei ekonomikai bendrojoje rinkoje kurti tinkama reglamentavimo sistema ir ilgalaikiais atliekų tvarkymo tikslais bei konkrečiais plataus masto ir užmojo veiksmų planais, kurie turi būti įgyvendinti iki 2020 m., rodyti aiškią judėjimo kryptį ekonominės veiklos vykdytojams ir plačiai visuomenei. ES lygmens veiksmais bus skatinamos investicijos ir kuriamos vienodos sąlygos, šalinamos ES teisės aktais arba netinkamu jų vykdymo užtikrinimu sukuriamos kliūtys, kuriama vientisesnė bendroji rinka ir užtikrinamos palankios sąlygos inovacijoms bei visų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui.

Kartu su šiuo veiksmų planu priimtuose teisės aktų pasiūlymuose nustatyti ilgalaikiai tikslai mažinti pagrindinių atliekų srautų, tokių kaip komunalinės ir pakuočių atliekos, šalinimą sąvartynuose ir daugiau jų parengti pakartotiniam naudojimui bei perdirbti. Tikslai turėtų padėti visoms valstybėms narėms laipsniškai pasiekti geriausios praktikos lygmenį ir paskatinti reikiamas investicijas į atliekų tvarkymą. Siūloma naujų priemonių, kuriomis bus

¹ *Growth within: a circular economy vision for a competitive Europe*, „Ellen MacArthur Foundation“, „McKinsey Centre for Business and Environment“ ir „Stiftungsfonds für Umweltökonomie und Nachhaltigkeit“ (SUN), 2015 m. birželio mėn. ataskaita.

siekiama aiškaus ir paprasto įgyvendinimo, skatinti naudoti ekonomines paskatas ir tobulinti didesnės gamintojo atsakomybės sistemas.

Planas, kuriuo bus skatinama tvari veikla pagrindiniuose sektoriuose ir naujų verslo nišų atsiradimas, padės atsiverti toms ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybėms, kurias teikia žiedinė ekonomika. Jame pateikta visapusiškų įsipareigojimų ekologinio projektavimo srityje, taip pat numatytos strategijos dėl plastikų ir cheminių medžiagų, stambi inovacinių projektų finansavimo iš ES mokslinių tyrimų programos „Horizontas 2020“ lėšų iniciatyva ir tiksliniai veiksmai plastikų, maisto atliekų, statybos, svarbiausiųjų žaliavų, pramonės ir kasybos atliekų, vartojimo ir viešojo pirkimo srityse. Vėliau bus pasiūlyti teisės aktai dėl trąšų ir vandens pakartotinio naudojimo. Galiausiai, į planą įtraukta horizontalių priemonių, kuriomis bus skatinamos inovacijos ir investicijos, kad perėjimas prie žiedinės ekonomikos būtų lengvesnis. Siūlomais veiksmais remiama kiekviena žiedinės ekonomikos vertės grandinės grandis – nuo gamybos iki vartojimo, remonto ir pergaminimo, atliekų tvarkymo ir antrinių žaliavų, kurios grąžinamos atgal į ekonomiką. Siūlomų veiksmų bus imamasi laikantis geresnio reglamentavimo principų ir surengus tinkamas konsultacijas bei atlikus poveikio vertinimą.

Veiksmų plane orientuojamasi į didelės pridėtinės vertės ES lygmens veiksmus. Vis dėlto žiedinė ekonomika gali būti sukurta tik visų – valstybių narių, regionų, miestų, įmonių ir piliečių – pastangomis. Valstybės narės raginamos aktyviai dalyvauti ES veiksmuose ir juos integruoti į savo nacionalines sistemas bei papildyti nacionaliniais veiksmais. Žiedinė ekonomika turi būti kuriama ir pasaulio mastu. Derindama savo vidaus ir išorės politiką, šioje srityje ES pasiektų dar geresnių rezultatų ir prisidėtų prie pasaulinių įsipareigojimų, visų pirma tų, kuriuos Sąjunga ir jos valstybės narės prisiėmė pagal Jungtinių Tautų 2030 m. darnaus vystymosi darbotvarkę ir Didžiojo septyneto Efektyvaus išteklių vartojimo aljanse, įgyvendinimo. Šis veiksmų planas atliks labai svarbų vaidmenį įgyvendinant 2030 m. Darnaus vystymosi tikslus, visų pirma 12-ąjį tikslą – užtikrinti tvaraus vartojimo ir gamybos modelius.

1. Gamyba

Žiedinė ekonomika prasideda gaminio kūrimo etape. Nuo jo projektavimo ir gamybos proceso priklauso, iš kur bus gaunamos žaliavos, kaip bus naudojami ištekliai ir kiek bei kokių atliekų susidarys per visą jo gyvavimo ciklą.

1.1. Gminių projektavimas

Gaminys galima suprojektuoti geriau – taip, kad jie būtų patvaresni arba lengviau pataisomi, atnaujinami ar pergaminami. Tinkamas suprojektavimas gali padėti perdirbėjams vėliau išrinkti gaminius, kad būtų galima atgauti vertingas medžiagas ir sudėtinės dalis. Apskritai projektavimas gali padėti sutaupyti vertingų išteklių. Tačiau atrodo, kad dabartinių rinkos signalų tam nepakanka, visų pirma dėl to, kad gamintojų, naudotojų ir perdirbėjų interesai

išsiskiria. Todėl būtina skatinti geresnį gaminių projektavimą, kartu išlaikant bendrąją rinką, konkurencingumą ir sąlygas inovacijoms.

Tai visų pirma pasakytina apie elektrinius ir elektroninius gaminius. Vartotojams gali būti svarbus jų pataisomumo aspektas, be to, juose gali būti vertingų medžiagų (pvz., elektroniniuose įtaisuose naudojamų retųjų žemių elementų), kurios turėtų būti lengviau perdirbamos. Kad paskatintų geresnį šių gaminių projektavimą, Komisija ketina ateityje pagal Ekologinio projektavimo direktyvą², kurios tikslas didinti su energija susijusių gaminių energijos vartojimo efektyvumą ir mažinti jų poveikį aplinkai, nustatydama naujus gaminių projektavimo reikalavimus daugiau dėmesio skirti žiedinės ekonomikos aspektams. Kol kas ekologinio projektavimo reikalavimai buvo daugiausia skirti energijos vartojimo efektyvumui didinti³; ateityje bus sistemingai analizuojami tokie aspektai kaip jų patvarumas, tinkamumas taisyti, atnaujinti, perdirbti ir tam tikrų juose esančių medžiagų atsekamumas. Naujuose darbo planuose ir peržiūrose Komisija šiais aspektais išnagrinės konkrečius gaminius, atsižvelgdama į jų specifiką bei konkrečius su jais susijusius sunkumus (pvz., inovacijos ciklus) ir glaudžiai bendradarbiaudama su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais.

Pirmasis su tuo susijęs Komisijos žingsnis bus netrukus valstybėms narėms pasiūlyti pagal Ekologinio projektavimo direktyvą parengtus privalomus gaminių projektavimo ir ženklavimo reikalavimus, kad elektroninių ekranų (t. y. plokščiųjų kompiuterių ar televizorių ekranų) išrinkimas, pakartotinis naudojimas ir perdirbimas taptų lengvesnis ir saugesnis.

Komisija taip pat siūlo geresnį gaminių projektavimą skatinti pagal gyvavimo ciklo pabaigos sąnaudas diferencijuojant finansinius įnašus, kuriuos gamintojai moka pagal didesnės gamintojų atsakomybės sistemas. Tai turėtų būti tiesioginė ekonominė paskata projektuoti lengviau perdirbamus ir pakartotinai panaudojamus gaminius.

Galiausiai, Komisija išnagrinės variantus, kaip įvairias ES produktų politikos sritis⁴ būtų galima apjungti į vieną nuoseklesnę politikos sistemą, kad šios skirtingos sritys daugiau prisidėtų prie žiedinės ekonomikos kūrimo, ir kokių veiksmų dėl to reikėtų imtis.

– Komisija, imdamasi veiksmų pagal Ekologinio projektavimo direktyvą, prireikus ir atsižvelgdama į skirtingų gaminių grupių savitumą, parengs tam tikriems gaminiams taikomas žiedinės ekonomikos principais grindžiamas reikalavimus, kuriais bus siekiama, kad gaminiai būtų patvarūs ir tinkami taisyti, atnaujinti ir perdirbti. 2015–2017 m. ekologinio projektavimo darbo plane bus išdėstyta, kaip tai bus įgyvendinama. Netrukus Komisija pasiūlys ekologinio projektavimo reikalavimus elektroniniams ekranams.

– Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymų nuostatomis dėl didesnės gamintojo atsakomybės sukuriamos ekonominės paskatos geriau projektuoti gaminius.

² Direktyva 2009/125/EB. Ši direktyva taikoma visiems su energija susijusiems gaminiams.

³ Apskaičiuota, kad Ekologinio projektavimo direktyva, kartu su jau nustatytomis energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo priemonėmis, iki 2020 m. padės sutaupyti 175 Mtne pirminės energijos.

⁴ Pvz., ekologinio projektavimo, energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo, ekologinio ženklų suteikimo, žaliąjo viešojo pirkimo ir kitus susijusius gaminiams taikomas teisės aktus.

– Komisija išnagrinės variantus, kaip įvairias ES produktų politikos sritis būtų galima apjungti į vieną nuoseklesnę politikos sistemą, kad šios skirtingos sritys daugiau prisidėtų prie žiedinės ekonomikos kūrimo, ir kokių veiksmų dėl to reikėtų imtis.

1.2. Gamybos procesai

Net jei gaminiai ar medžiagos suprojektuojami pažangiai, tačiau gamybos procese ištekliai naudojami neefektyviai, gali būti prarandama verslo galimybių ir susidaryti daug atliekų.

Net ir sukūrus žiedinę ekonomiką, pirminės žaliavos, įskaitant atsinaujinančias medžiagas, ir toliau bus labai svarbios gamybos procesui. Taigi turime kreipti dėmesį į tai, kaip jų gamyba – ar ji būtų vykdoma ES viduje, ar už jos ribų – paveikia aplinką ir kokią ji daro socialinį poveikį. Todėl Komisija pasisako už tvarią išteklių gavybą visame pasaulyje, pavyzdžiui, per politinius dialogus, partnerystes ir savo prekybos⁵ bei vystymosi politiką. Šioje srityje labai svarbus vaidmuo tenka pramonei – priimti konkrečius tvarios gamybos įsipareigojimus ir bendradarbiauti visoje vertės grandinėje.

Visuose pramonės sektoriuose naudojami skirtingi ištekliai, susidaro skirtingos atliekos ir jos tvarkomos taip pat skirtingai. Todėl Komisija ir toliau skatins įvairiuose pramonės sektoriuose taikyti geriausią praktiką, kuri pateikiama geriausių prieinamų gamybos būdų informaciniuose dokumentuose (GPGBID), į kuriuos valstybės narės turi atsižvelgti nustatydamos pramonės įrenginiams taikomus leidimų gavimo reikalavimus, ir taip pat skatins taikyti geriausią su kasybos atliekomis susijusią praktiką. Be to, kurdama Europos efektyvaus išteklių naudojimo kompetencijos centrą Komisija padeda MVĮ pasinaudoti efektyvaus išteklių naudojimo teikiamomis verslo galimybėmis⁶. Šioje srityje vykdomi veiksmai – tai, pavyzdžiui, pagalba ieškant pakaitalų susirūpinimą keliančioms cheminėms medžiagoms ar geresnės prieigos prie novatoriškų technologijų mažosioms ir vidutinėms įmonėms sudarymas⁷. Efektyvesnė ir plačiau diegiama ES aplinkosaugos vadybos ir audito sistema (AVAS)⁸ ir bandomoji aplinkosaugos technologijų tikrinimo (ATT)⁹ programa taip pat galėtų būti naudingos verslo įmonėms, o ypač MVĮ.

Be to, svarbu skatinti novatoriškus pramoninius procesus. Pavyzdžiui, pramonės simbiozės – kai vienos pramonės šakos atliekos arba šalutiniai produktai tampa kitos pramonės šakos žaliavomis. Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose Komisija siūlo tam tikrus elementus, kad palengvintų tokią praktiką; ji taip pat bendraus su valstybėmis narėmis siekdama užtikrinti, kad taisyklės dėl šalutinių produktų būtų suprantamos vienodai. Dujinių išlakų¹⁰ pakartotinis naudojimas yra kitas novatoriško proceso pavyzdys. Pergaminimas¹¹ yra

⁵ Visų pirma vykdam 2015 m. spalio mėn. priimtą strategiją „Prekyba ir investicijos visiems“ (angl. *Trade and investment for all*).

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014DC0440>.

⁷ Siekiant MVĮ sudaryti sąlygas naudotis bazinių didelio poveikio technologijų paslaugų centrais.

⁸ Po šiuo metu atliekamos kokybės patikros.

⁹ http://ec.europa.eu/environment/etv/etv_preprog.htm.

¹⁰ Ypač CO₂.

kita didelio potencialo sritis: tam tikruose sektoriuose (pvz., automobilių ar pramoninių mašinų pramonėje) tai jau įprasta praktika, tačiau ji galėtų būti taikoma daug plačiau. Tokią perspektyvią veiklą ES remia iš savo mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programos „Horizontas 2020“¹² lėšų bei iš sanglaudos politikos lėšų¹³.

– Į geriausių prieinamų gamybos būdų informacinius dokumentus (GPGBID) Komisija įtrauks geriausio atliekų tvarkymo ir efektyvaus išteklių naudojimo pramonės sektoriuose gaires¹⁴

ir paskelbs geriausios su kasybos atliekomis susijusios praktikos gaires bei skatins jas taikyti.

– Komisija siūlo (persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose) aiškiau išdėstyti taisykles dėl šalutinių produktų siekiant paskatinti pramonės simbiozę ir sukurti vienodas sąlygas visoje ES.

2. Vartojimas

Milijonų vartotojų pasirinkimai gali spartinti arba stabdyti perėjimą prie žiedinės ekonomikos. Įtaką jų sprendimams daro gaunama informacija, esamų produktų kainų diapazonas ir reglamentavimas. Šiame etape taip pat nulemiama, kiek atliekų susidarys namų ūkyje.

Visoje ženklų ir ekologiškumo teiginių gausoje ES vartotojams dažnai sunku atsirinkti gaminius ir pasitikėti teikiama informacija. Ekologiškumo teiginiai nebūtinai visuomet atitinka teisinius patikimumo, tikslumo ir aiškumo reikalavimus¹⁵. Drauge su suinteresuotaisiais subjektais Komisija deda pastangas, kad ekologiškumo teiginiai taptų patikimesni, ir užtikrins, be kita ko, atnaujindama gaires dėl nesąžiningos komercinės praktikos, kad būtų geriau laikomasi jau priimtų taisyklių¹⁶. Šiuo metu išbandoma produkto aplinkosauginio pėdsako¹⁷, t. y. bendro jo poveikio aplinkai, nustatymo metodika ir bus nagrinėjama, ar ji tinkama aplinkosauginei informacijai pamatuoti arba skleisti. Pagal savanorišką ES ekologinio ženklo sistemą ženklinami produktai, kurių poveikis aplinkai per visą jų gyvavimo ciklą yra mažesnis. Komisija išnagrinės, kaip būtų galima padaryti ją efektyvesnę ir kaip ji galėtų prisidėti prie žiedinės ekonomikos¹⁸.

Anksčiau šiais metais Komisija pasiūlė patobulintą buitinių prietaisų ir kitų su energija susijusių gaminių energinio naudingumo ženklinimo sistemą, kuri padės vartotojams pasirinkti efektyviausius energiją vartojančius gaminius¹⁹. Pagal pasiūlytą sistemą taip pat

¹¹ Gamybos veiksmų serija, kuri atliekama su nebetinkama naudoti detale arba gaminiu siekiant jį padaryti vėl kaip naują arba pagerinti ir kurią atlikus išduodama atitinkama garantija.

¹² 2014 m. konkursas „Ateities gamyklos“, 2014 m. konkursas, skirtas pramonės simbiozės temai.

¹³ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/information/legislation/guidance/.

¹⁴ Tai bus daroma reguliariai atliekant planinę GPGBID peržiūrą.

¹⁵ Žr. vartotojų rinkos tyrimą, susijusį su ekologiškumo teiginiais apie ne maisto produktus http://ec.europa.eu/consumers/consumer_evidence/market_studies/environmental_claims/index_en.htm.

¹⁶ Pagal Direktyvą 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu.

¹⁷ COM/2013/0196 final. Šiuo metu išbandoma atliekant bandomuosius projektus. Atsižvelgdama į bandomųjų projektų rezultatus, Komisija apsvarys, ar produkto aplinkosauginio pėdsako metodiką taikyti ir toliau.

¹⁸ Po šiuo metu atliekamos kokybės patikros.

¹⁹ COM(2015) 341.

galima vartotojams pateikti informaciją apie su energija susijusių gaminių poveikį aplinkai, įskaitant patvarumą²⁰.

Tiek vertės grandinėje, tiek galutiniam vartotojui kaina yra pagrindinis veiksnys, lemiantis sprendimą dėl pirkimo. Todėl valstybės narės raginamos kurti paskatas ir naudotis ekonominėmis priemonėmis, pavyzdžiui, apmokestinimu, kad užtikrintų, jog produktų kainos labiau atitiktų jų poveikio aplinkai išlaidas. Su garantijomis susiję aspektai, pavyzdžiui, teisinės garantijos laikotarpis ir prievolės įrodyti perkėlimas kitai šaliai²¹, taip pat yra svarbi vartojimo dėlionės dalis – jie gali padėti apsaugoti vartotojus nuo produktų su defektais ir skatinti gaminti patvarius bei taisyti tinkamus gaminius, kurie netaptų atliekomis. Fizinėms prekėms ES taikoma dviejų metų teisinė garantija, tačiau vis dar pasitaiko jos taikymo problemų. Tokius klausimus Komisija ketina spręsti būsimame pasiūlyme dėl prekių pardavimo internetu. Ji taip pat įvertins pagrindinius vartotojų teisių srities teisės aktus ir apsvarstys galimus patobulinimus²².

Nusipirkus gaminį, jo gyvavimo ciklas gali būti pratęstas jį pakartotinai naudojant ir taisant, taip išvengiant švaistymo. Pakartotinis naudojimas ir taisymas yra darbu imli veikla, todėl darbo vietų sukūrimas šiuose sektoriuose padeda įgyvendinti ES darbo vietų kūrimo ir socialinę darbotvarkę. Šiuo metu ne visi gaminiai gali būti pataisomi dėl konstrukcijos arba dėl to, kad nėra atsarginių dalių arba informacijos, kaip juos taisyti. Ateityje numatoma gaminių ekologinio projektavimo reikalavimais (žr. 1.1 skirsnį) prisidėti prie to, kad gaminiai būtų patvarūs ir tinkami taisyti, visų pirma bus apsvarstyti reikalavimai dėl atsarginių dalių tiekimo ir informacijos apie taisymą pateikimo (pvz., internetinėse taisymo instrukcijose), taip pat bus išnagrinėta galimybė nustatyti horizontaliuosius reikalavimus pateikti informaciją apie taisymą. Suplanuotas nusidėvėjimas taip pat gali sutrumpinti gaminio naudojimo laiką. Komisija, pasitelkdama nepriklausomą bandymo programą, inicijuos tokių suplanuoto nusidėvėjimo metodų nustatymo ir naikinimo darbą. Be to, į persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymus įtraukta naujų nuostatų, kuriomis siekiama paskatinti parengimo pakartotiniam naudojimui veiklą. Skatinant pakartotinį naudojimą ir taisymą, valstybėms narėms, regionų ir vietos valdžios institucijoms taip pat tenka labai svarbus vaidmuo ir kai kurios iš jų jau ėmėsi iniciatyvų šioje srityje.

Buitinių atliekų kiekiui sumažinti yra ir kitų būdų, kurie paprastai yra veiksmingiausiai taikomi nacionaliniu arba vietos lygmeniu, nes yra tiksliau orientuoti; patirtis parodė, kad itin veiksmingos yra informuotumo didinimo kampanijos ir ekonominės paskatos²³. Atliekų prevenciją ir pakartotinį naudojimą Komisija skatina organizuodama informacijos ir gerosios

²⁰ Remiantis duomenimis, kuriuos gali išmatuoti rinkos priežiūros institucijos, ir labai nepaveikiant etiketės aiškumo ir veiksmingumo vartotojams.

²¹ Pagal Direktyvą 99/44/EB per šešis mėnesius nuo pristatymo pardavėjas turi įrodyti, kad pristatant prekes jos buvo be trūkumų. Taigi prievolė įrodyti tenka pirkėjui.

²² Pagal vartotojų teisių srities teisės aktų kokybės patikrą, apie kurią paskelbta 2015 m. Komisijos darbo programos (COM(2014) 910 *final*) 3 priede.

²³ Kaip antai, paskatų sistemos savivaldybėms arba susimokėjimo už daiktų išmetimą sistemos, pagal kurias, pavyzdžiui, namų ūkiai moka už išmetamų neperdirbamų atliekų kieki.

patirties mainus ir vietas bei regioninio lygmens projektams, įskaitant regionų bendrus projektus, teikdama finansavimą pagal sanglaudos politiką.

Prie žiedinės ekonomikos formavimo gali prisidėti ir novatoriškos vartojimo formos, pavyzdžiui, dalijimasis daiktais arba infrastruktūra (vadinamoji bendradarbiavimu grindžiama ekonomika), didesnis paslaugų, o ne produktų vartojimas, naudojimas IT arba skaitmeninėmis platformomis. Tokias naujas vartojimo formas dažnai išranda įmonės arba piliečiai, ir jos reklamuojamos nacionaliniu, regiono arba vietos lygmeniu. Komisija remia tokias naujas įmones ir vartojimo modelius teikdama finansavimą pagal programą „Horizontas 2020“ ir sanglaudos politiką (taip pat žr. 6 skirsnį). Kaip paskelbta Bendrosios rinkos strategijoje²⁴, Komisija taip pat ketina parengti Bendradarbiavimu grindžiamos ekonomikos Europos darbotvarkę.

Didelę Europos vartojimo dalį (kone 20 % ES BVP) sudaro per viešąjį pirkimą perkamos prekės ir paslaugos. Todėl viešasis pirkimas gali atlikti svarbų vaidmenį kuriant žiedinę ekonomiką ir Komisija prie šio vaidmens stiprinimo prisidės veiksmams žaliojo viešojo pirkimo srityje²⁵ (ŽVP) ES lygmeniu nustatydamas kriterijus, kuriuos valdžios institucijos gali taikyti savanoriškai. Pirma, ateityje nustatydamas naujus ar peržiūrėdamas esamus kriterijus, Komisija užtikrins, kad ypatingas dėmesys būtų skiriamas su žiedine ekonomika susijusiems aspektams. Antra, ji skatins valdžios institucijas daugiau naudotis tais kriterijais²⁶ ir apsvarstys, kaip ŽVP galėtų būti dar plačiau taikomas visoje ES, ypač tiems produktams arba tose rinkose, kurie labiausiai susiję su žiedine ekonomika. Galiausiai, Komisija pati rodys pavyzdį – užtikrins, kad kuo dažniau jos perkamos prekės ir paslaugos būtų ekologiškos, taip pat stiprins ŽVP vaidmenį ES finansavime.

– Komisija, atlikdama savo darbą ekologinio projektavimo srityje, apsvarstys, kokius proporcingus reikalavimus būtų galima nustatyti dėl gaminių patvarumo, informacijos apie taisymą pateikimo ir atsarginių dalių tiekimo, o rengdama būsimas energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo priemones apsvarstys informacijos apie patvarumą teikimą etiketėse.

– Į persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymus Komisija įtraukė naujas taisykles, kurios paskatins pakartotinį naudojimą.

– Komisija dės pastangas, kad būtų geriau laikomasi garantijų fiziniams gaminiams teikimo taisyklių, išnagrinės galimybes gerinti padėtį ir kovos su melagingais teiginiais apie ekologiškumą.

– Pagal programą „Horizontas 2020“ Komisija parengs nepriklausomą bandymo programą, kuri padės išsiaiškinti su galimu suplanuotu gaminių nusidėvėjimu susijusias problemas. Prireikus į šį darbą bus įtraukti atitinkami suinteresuotieji subjektai.

– Komisija imsis veiksmų žaliojo viešojo pirkimo (ŽVP) srityje – nustatydamas naujus arba persvarstydama esamus kriterijus pabrėš žiedinės ekonomikos aspektus, skatins plačiau

²⁴ COM(2015) 550.

²⁵ Siekdama visuotinio darnaus vystymosi tikslo skatinti tvarią viešojo pirkimo praktiką.

²⁶ *Inter alia*, imdamasi tikslinių mokymo programų,

naudoti ŽVP ir rodys pavyzdį pati pirkdama prekes bei paslaugas ir skirdama ES finansavimą.

3. Atliekų tvarkymas

Atliekų tvarkymui žiedinėje ekonomikoje tenka pagrindinis vaidmuo, nes tvarkant atliekas ES atliekų hierarchija įgyvendinama praktiškai. Atliekų hierarchijoje nustatytas atliekų tvarkymo eiliškumas: prevencija, parengimas pakartotiniam naudojimui, perdirbimas, energijos gavyba ir galiausiai šalinimas sąvartyne. Pagal šį principą skatinami aplinkai mažiausiai žalingi būdai. Nuo to, kaip rinksime ir tvarkysime atliekas, priklausys, ar daug jų bus perdirbta vertingas medžiagas sugrąžinant į ekonomiką, ar bus pasirinktas neefektyvus variantas didžiąją dalį perdirbti tinkamų atliekų šalinti sąvartyne arba sudeginti ir galbūt padaryti žalos aplinkai bei prarasti daug ekonominių išteklių. Norint medžiagas regeneruoti dideliais mastais, būtina pasiūsti ilgalaikius signalus valdžios institucijoms, verslui ir investuotojams, sukurti tam tinkamas sąlygas ES lygmeniu, be kita ko, užtikrinant nuoseklų esamų įpareigojimų vykdymą. Tai turėtų būti taikoma visų rūšių atliekoms – buitinėms, verslo įmonių, pramonės ir kasybos (žr. 1.2 skirsnį), taip pat statybos sektoriaus atliekoms (žr. 5.4 skirsnį).

Kol kas perdirbama tik 40 proc. visų ES namų ūkiuose susidarančių atliekų. Šis vidurkis neatskleidžia didžiulių valstybių narių ir regionų skirtumų – vienur perdirbama net 80 proc., kitur – mažiau kaip 5 proc. atliekų. Komisija teikia naujus teisėkūros procedūra priimamų aktų pasiūlymus dėl atliekų, kuriuose pateikiama ilgalaikė vizija – mažiau komunalinių atliekų šalinti sąvartynuose ir daugiau jų perdirbti, atsižvelgiant į valstybių narių skirtumus. Šiuose pasiūlymuose taip pat skatinama, siekiant, kad atliekos būtų tvarkomos laikantis atliekų hierarchijos, daugiau naudotis ekonominėmis priemonėmis.

Į persvarstytus atliekų teisės aktų pasiūlymus taip pat įtraukti didesni pakuočių perdirbimo tikslai²⁷, kurie prisidės prie komunalinių atliekų tikslų įgyvendinimo ir lems pakuočių tvarkymo padėties gerinimą komerciniame ir pramonės sektoriuose. Po to, kai visai ES buvo nustatyti popieriaus, stiklo, plastiko, metalo ir medinių pakuočių perdirbimo tikslai²⁸, ES perdirbta daugiau pakuočių atliekų (iš namų ūkių ir pramoninių bei komercinių šaltinių), tačiau jų būtų galima perdirbti dar daugiau ir kartu gauti ekonominės naudos bei padaryti mažiau žalos aplinkai.

Norint padidinti labai kokybiško perdirbimo mastą, atliekos turi būti renkamos ir rūšiuojamos geriau. Surinkimo ir rūšiavimo sistemos dažnai iš dalies finansuojamos per didesnės gamintojo atsakomybės sistemas, pagal kurias gamintojai prisideda prie produktų surinkimo ir tvarkymo išlaidų. Siekdama, kad šios sistemos taptų veiksmingesnės, Komisija siūlo nustatyti minimaliąsias skaidrumo ir išlaidų efektyvumo sąlygas. Valstybės narės ir regionai į šias sistemas gali įtraukti ir kitus atliekų srautus, pavyzdžiui, tekstilę ar baldus.

²⁷ Dėl metalų pasiūlyme bus nustatyti du atskiri tikslai – vienas taikomas aliuminiui, kitas – juodiesiems metalams.

²⁸ http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging/index_en.htm.

Persvarstytoose atliekų teisės aktuose taip pat bus išspręstas svarbus su perdirbimo procentinės dalies apskaičiavimu susijęs klausimas. Tai būtina, kad būtų užtikrinti palyginami aukštos kokybės statistikos duomenys ES, kad dabartinė sistema taptų paprastesnė ir būtų skatinama veiksmingai perdirbti didesnę atskirai surinktų atliekų procentinę dalį.

Ne mažiau svarbu šalinti kliūtis vietos mastu. Dažnai perdirbimo mastai negali būti didesni dėl ribotų administracinių gebėjimų, dėl to, kad nepakankamai investuota į atskiro surinkimo ir perdirbimo infrastruktūrą, ir dėl to, kad nepakankamai naudojamos ekonominės priemonės (tokios kaip sąvartynų mokesčiai ar susimokėjimo už daiktų išmetimą sistemos); o kartais didelė problema yra galutinių (taip pat ir mišrių) atliekų tvarkymo infrastruktūros perteklinis pajėgumas. Naujuosiuose atliekų teisės aktų pasiūlymuose tokias kliūtis siekiama šalinti derinant ilgalaikius ir vidutinės trukmės tikslus, kartu numatant galimybę valstybėms narėms, kurioms didinti atskiro surinkimo ir perdirbimo mastus sekasi sunkiausiai, pratęsti terminą, tačiau iš jų reikalaujama pateikti įgyvendinimo strategiją, kuri užtikrintų pažangą ir įgyvendinimo spragų šalinimą laiku. Be to, įgyvendinimo sunkumų patiriančioms valstybėms narėms Komisija yra pasiryžusi teikti techninę paramą ir palengvinti geriausios patirties mainus su šalimis ir regionais, kurie sėkmingai pagerino savo atliekų tvarkymą. Komisija yra pradėjusi ne vieną atitikties skatinimo iniciatyvą, kuria siekiama užtikrinti geresnę ES atliekų teisės aktų reikalavimų, be kita ko, dėl komunalinių ir pavojingųjų atliekų bei atskiro surinkimo, įgyvendinimą ir didinti informuotumą nacionaliniu lygmeniu. Esamas glaudus bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis ateityje bus dar glaudesnis ir atliekų teisės aktai bus labiau susieti su kitais žiedinės ekonomikos formavimo veiksmais.

ES sanglaudos politika²⁹ atliks svarbų vaidmenį šalinant investicijų, kurių reikia norint geriau tvarkyti atliekas ir laikytis atliekų hierarchijos, spragas. Per pastaruosius du dešimtmečius šiais fondais visoje ES aktyviai naudotasi atliekų tvarkymo infrastruktūrai kurti. Norint gauti finansavimą pagal dabartinę (2014–2020 m.) finansavimo programą, turi būti išpildytos *ex ante* sąlygos, kuriomis siekiama, kad naujos investicijos į atliekų sektorių atitiktų valstybių narių atliekų tvarkymo planus, turinčius garantuoti perdirbimo tikslų įgyvendinimą. Tai reiškia, kad naujo sąvartyno įrengimas gali būti finansuojamas tik išskirtiniais atvejais (pvz., daugiausia nepanaudojamos pavojingosios atliekos), o naujiems galutinių atliekų apdorojimo įrenginiams (pvz., deginimo arba mechaninio biologinio apdorojimo) finansavimas gali būti skiriamas tik retais ir labai pagrįstais atvejais, jei nekyla rizika, kad susidarys perteklinis pajėgumas, ir griežtai laikantis atliekų hierarchijos tikslų. Pagal dabartinę finansavimo programą atliekų tvarkymui numatyta skirti iš viso 5,5 mlrd. EUR.

Atliekų perdirbimo masto didinti neleidžia ir kita kliūtis – neteisėtas atliekų vežimas tiek į kitas valstybes nares, tiek už ES ribų, dėl kurio dažnai atliekos tvarkomos ekonominiu atžvilgiu neoptimaliai ir teršiant aplinką. 2014 m. priimtas persvarstytas reglamentas dėl atliekų vežimo³⁰; jis padės lengviau nustatyti tokio neteisėto atliekų vežimo atvejus. Komisija

²⁹ Taip pat ir taikant novatoriškus metodus.

³⁰ [2014 m. gegužės 15 d. Reglamentas \(ES\) Nr. 660/2014.](#)

toliau imsis priemonių, kad užtikrintų tinkamą jo įgyvendinimą. Siekiant išvengti žaliavų nutekėjimo, didelės vertės atliekų srautams, kaip antai eksploatuoti netinkamoms transporto priemonėms, bus skirtos atskiros konkrečios priemonės.

Be to, siekdama puoselėti aukštos kokybės perdirbimą ES ir už jos ribų, Komisija skatins savanorišką tam tikrų atliekų rūšių (pvz., elektroninių atliekų, plastiko) tvarkymo įrenginių sertifikavimą.

Jei atliekų neįmanoma nei išvengti, nei perdirbti, dažniausiai tiek ekonominiu, tiek aplinkos atžvilgiu yra geriau atgauti jų energijos kiekį negu jas šalinti sąvartyne. Taigi energijos gamyba iš atliekų atlieka tam tikrą funkciją ir teikia energetikos ir klimato politikos derinimo galimybių, tačiau tai turi būti daroma laikantis ES atliekų hierarchijos. Komisija išnagrinės, kaip būtų galima optimaliai išnaudoti šią funkciją, netrukdamat siekti aukštesnių pakartotinio naudojimo ir perdirbimo tikslų, ir kaip būtų geriausia išnaudoti atitinkamą energijos gamybos potencialą. Tuo tikslu, kurdamą energetikos sąjungą, Komisija priims energijos gamybos iš atliekų iniciatyvą.

Kartu su šiuo veiksmų planu Komisija priima persvarstytus atliekų teisės aktų pasiūlymus, kuriuose numatyta:

– ilgalaikiai komunalinių ir pakuočių atliekų perdirbimo tikslai bei šalinimo sąvartyne mažinimo tikslai

– nuostatos, skatinančios daugiau naudotis ekonominėmis priemonėmis

– bendrieji didesnės gamintojo atsakomybės sistemos reikalavimai

– apibrėžčių ir skaičiavimo metodų supaprastinimas ir suderinimas.

Komisija taip pat glaudžiau bendradarbiaus su valstybėmis narėmis konkrečiais klausimais, įskaitant dėl to, kaip išvengti galutinių atliekų tvarkymo perteklinių pajėgumų.

Komisija padės valstybėms narėms ir regionams užtikrinti, kad pagal sanglaudos politiką atliekų sektoriui skiriamos investicijos būtų naudojamos ES atliekų teisės aktų tikslams įgyvendinti laikantis ES atliekų hierarchijos.

4. Nuo atliekų prie išteklių. Antrinių žaliavų rinkos ir pakartotinio vandens naudojimo skatinimas

Žiedinėje ekonomikoje medžiagos, kurias galima perdirbti, sugrąžinamos į ekonomikos ciklą kaip naujos žaliavos, ir taip padidinamas tiekimo saugumas. Šias antrines žaliavas galima parduoti ir vežti lygiai kaip iš tradicinių gavybos šaltinių gaunamas pirminės žaliavas.

Kol kas antrinės žaliavos tesudaro mažą visų ES naudojamų medžiagų procentinę dalį³¹. Tai, kaip atliekos tvarkomos, turi tiesioginį poveikį medžiagų kiekybei ir kokybei, todėl būtina gerinti atliekų tvarkymo metodus (žr. 3 skirsnį). Vis dėlto šios svarbios rinkos augimą ir medžiagų judėjimą stabdo ir kitos kliūtys, todėl šiuo metu Komisija rengia papildomą

³¹ Su tam tikromis išimtimis, kaip antai plienas ar popierius; plastiko perdirbama tik 5 proc.

pagrindinių su tuo susijusių problemų analizę. Šioje srityje ES veiksmas turi ypatingos reikšmės, nes tai turės poveikio ir bendrajai rinkai, ir siejasi su kitais galiojančiais ES teisės aktais.

Viena iš bėdų yra ta, kad veiklos vykdytojai, kurie norėtų naudoti antrines žaliavas, negali būti tikri dėl jų kokybės. Kol nėra ES standartų, gali būti sunku nustatyti priemaišų lygį ar tinkamumą labai kokybiškai perdirbti (pvz., plastikų). Tokių standartų parengimas turėtų padidinti pasitikėjimą antrinėmis žaliavomis ir perdirbtomis medžiagomis, ir taip prisidėti prie šios rinkos augimo. Todėl Komisija, konsultuodamasi su susijusių pramonės sektorių atstovais, inicijuos atitinkamų antrinių žaliavų ES kokybės standartų rengimą. Be to, persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose aiškiau išdėstytos esamos nebelaikymo atliekomis taisyklės ir dabar šiomis nuoseklesnėmis taisyklėmis reglamentuojama, kada antrinės žaliavos teisiškai nebelaikytinos atliekomis. Veiklos vykdytojams tai suteiks tikrumo ir užtikrins vienodas sąlygas.

Perdirbtos maistinės medžiagos yra atskira ir svarbi antrinių žaliavų kategorija, kurios kokybės standartai taip pat turi būti parengti. Pavyzdžiui, jų yra organinėse atliekose ir jas galima grąžinti į dirvožemį kaip trąšas. Jei šios medžiagos būtų tvariai naudojamos žemės ūkyje, reikėtų mažiau mineralinių trąšų, kurių gamyba daro neigiamą poveikį aplinkai ir reikalauja riboto išteklių – fosfatinių uolienų. Tačiau trąšų, gaminamų iš perdirbtų maistinių medžiagų, apyvartą kol kas stabdo valstybių narių taisyklių, kokybės ir aplinkosaugos standartų skirtumai. Siekdama šią problemą išspręsti, Komisija pasiūlys persvarstyti ES trąšų reglamentą. Į jį numatoma įtraukti naujų priemonių, skirtų organinių ir atliekų kilmės trąšų pripažinimui ES mastu palengvinti, kurios paskatintų tvarų ES rinkos vystymąsi.

Per pastaruosius dešimtmečius kai kuriose ES dalyse dar padidėjo vandens trūkumas, lemiantis neigiamus padarinius aplinkai ir ekonomikai. Šalia efektyvaus vandens naudojimo priemonių yra kitas vertingas, bet dar per mažai naudojamas būdas padidinti vandens tiekimą ir sumažinti poreikį ES vandens išteklių apkrovą – tai apdoroto nuotekų vandens pakartotinis naudojimas saugiomis ir rentabiliomis sąlygomis. Pakartotinai naudojant vandenį žemės ūkyje taip pat prisidedama prie maistinių medžiagų perdirbimo, nes jis naudojamas vietoj kietųjų trąšų. Komisija imsis įvairių veiksmų, kad paskatintų naudoti išvalytas nuotekas, pvz., parengs teisės aktą dėl būtiniausiųjų pakartotinio vandens naudojimo reikalavimų.

Kitas labai svarbus su antrinių žaliavų rinkų kūrimu susijęs aspektas – sąsajos su teisės aktais dėl cheminių medžiagų. Vis daugiau cheminių medžiagų mums kelia susirūpinimą dėl jų poveikio žmonių sveikatai arba aplinkai, todėl joms taikomi apribojimai arba draudimai. Tačiau tokių cheminių medžiagų gali būti produktuose, parduotuose anksčiau nei pradėti taikyti apribojimai, ir, jei produkto gyvavimo ciklas ilgas, susirūpinimą keliančios cheminės medžiagos kartais patenka į perdirbamų atliekų srautus. Aptikti ir pašalinti tokias chemines medžiagas gali būti labai brangu – tai didelė problema visų pirma mažoms perdirbimo įmonėms.

Jei būtų skatinami netoksiškų medžiagų ciklai ir būtų užtikrinamas geresnis susirūpinimą keliančių medžiagų atsekamumas produktuose, palengvėtų perdirbimas ir antrinių žaliavų skverbtis rinkoje. Atsižvelgiant į žiedinės ekonomikos kūrimą, reikia persvarstyti atliekų, produktų ir cheminių medžiagų teisės aktų sąsajas ir rasti tinkamą būdą, kaip ES lygmeniu išspręsti atliekose esančių susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų klausimą, mažinti perdirbėjams tenkančią nereikalingą naštą ir palengvinti cheminių medžiagų atsekamumą bei su jomis susijusios rizikos valdymą perdirbimo procese. Komisija atliks analizę ir pasiūlys veiksmų, kuriais būtų galima pašalinti nereikalingas kliūtis, bet kartu išlaikyti aukštą žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos lygį, variantų. Šiuo darbu vėliau bus remiamasi rengiant ES netoksiškos aplinkos strategiją³².

Be to, labai svarbu sudaryti sąlygas tarpvalstybiniam antrinių žaliavų judėjimui, kad jomis būtų galima laisvai prekiauti visoje ES. Be kitų veiksmų, bus įdiegta elektroninė duomenų mainų sistema ir taip bus supaprastintas tarpvalstybinių formalumų tvarkymas. Komisija nagrinėja ir kitas laisvo atliekų judėjimo ES kliūtis. Siekdama pagerinti duomenų apie antrines žaliavas prieinamumą, Komisija toliau plėtos neseniai pradėtą žaliavų informacinę sistemą ir remis žaliavų srautų ES mokslinius tyrimus. Be to, ji remis duomenų, taip pat ir atliekų vežimo duomenų, teikimo gerinimą, be kita ko, panaudojant tarpvalstybinės elektroninės duomenų mainų sistemos duomenis.

Norint sukurti dinamišką antrinių žaliavų rinką labai svarbu, ar yra pakankama jų paklausa, kurią lemia perdirbtų medžiagų naudojimas produktuose ir infrastruktūroje. Vienų žaliavų (pvz., popieriaus ar metalo) paklausa yra labai didelė, kitų – dar tik formuojasi. Kuriant paklausą ir formuojant tiekimo grandines labai svarbus vaidmuo teks privačiajam sektoriui, ir nemažai pramonės bei ekonomikos subjektų jau viešai įsipareigojo užtikrinti, kad dėl tvarumo ir ekonomijos priežasčių tam tikrą rinkai teikiamų jų produktų dalį sudarys perdirbtos medžiagos. Tai reikėtų skatinti, juolab, kad rinkos dėsniais grindžiamos iniciatyvos gali greitai duoti apčiuopiamų rezultatų. Viešosios įstaigos perdirbtų medžiagų paklausą gali didinti laikydamosi atitinkamos viešojo pirkimo politikos.

- *Komisija inicijuos atitinkamų antrinių žaliavų (visų pirma plastiko) kokybės standartų rengimą ir siūlo tobulinti taisykles, pagal kurias nustatoma, kada atliekos nebelaikomos atliekomis.*
- *Komisija pasiūlys persvarstyti ES trąšų reglamentą, kuriuo bus siekiama palengvinti organinių ir atliekų kilmės trąšų pripažinimą bendrojoje rinkoje ir taip stiprinti biologinių maisto medžiagų vaidmenį žiedinėje ekonomikoje.*
- *Komisija imsis įvairių veiksmų pakartotiniam vandens naudojimui paskatinti; tarp jų bus teisės akto pasiūlymas dėl pakartotinai naudojamo vandens (pvz., laistyti ar požeminio vandens telkiniams papildyti) minimaliųjų reikalavimų.*
- *Komisija atliks analizę ir pasiūlys cheminių medžiagų, produktų ir atliekų teisės aktų sąveiką užtikrinančių veiksmų variantų, įskaitant tai, kaip atsekti, ar produktuose yra*

³² Apie ją paskelbta [7-ojoje aplinkosaugos veiksmų programoje](#).

susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų ir apskritai sumažinti jų buvimo produktuose tikimybę.

– Komisija toliau plėtos neseniai pradėtą žaliavų informacinę sistemą ir remis žaliavų srautų ES mokslinius tyrimus.

5. Prioritetinės sritys

Siekdami prisidėti prie žiedinės ekonomikos kai kurie sektoriai susiduria su specifiniais sunkumais, kuriuos lemia jų produktų arba vertės grandinės ypatumai, jų aplinkosauginis pėdsakas arba priklausomybė nuo medžiagų, kurių nėra Europoje. Šiuose sektoriuose turi būti veikama kryptingai siekiant užtikrinti, kad visoje vertės grandinėje būtų visapusiškai atsižvelgiama į įvairių ciklo etapų sąveiką.

5.1. Plastikai

Pereinant prie žiedinės ekonomikos būtina padidinti plastiko perdirbimą. Naudojamas plastikų kiekis ES nuolat auga, tačiau surinktų plastiko atliekų perdirbama mažiau nei 25 proc., o apie 50 proc. keliauja į sąvartynus. Didžiulis kiekis plastikų atsiduria vandenynuose, todėl į 2030 m. darnaus vystymosi tikslus yra įtrauktas tikslas užkardyti ir smarkiai sumažinti visų rūšių jūros taršą, įskaitant jos taršą šiukšlėmis. Norint, kad, užuot perdirbti tinkamą plastiką šalinus sąvartynuose ar deginus, jis būtų perdirbamas, būtina surinkėjams ir rūšiuotojams taikyti pažangesnes atskiro surinkimo ir sertifikavimo sistemas. Plastikuose esantys pavojingi cheminiai priedai gali kelti techninių problemų, todėl ieškoma naujoviškų rūšių plastikų ir vėl kyla nauji klausimai, pvz., dėl plastikų biologinio skaidumo. Bet kuriuo atveju naujoviškas plastikas gali prisidėti prie žiedinės ekonomikos, nes jame geriau išsilaiko maistas, jis tinkamesnis perdirbti ir iš jo pagamintos transporto priemonių dalys mažiau sveria.

Siekdama spręsti šiuos sudėtingus ir svarbius klausimus, Komisija parengs strategiją, kaip atsižvelgiant į visą plastikų gyvavimo ciklą įveikti dėl jų naudojimo kylančias problemas visoje vertės grandinėje³³. Ji taip pat imsis priemonių siekdama įgyvendinti tikslą smarkiai sumažinti jūros taršą šiukšlėmis³⁴. 2016 m. persvarstydama direktyvą dėl uosto priėmimo įrenginių³⁵ Komisija atsižvelgs į šiukšlių metimo į jūrą iš laivų problemą ir nagrinės galimybes tas šiukšles pristatyti ir atitinkamai apdoroti uosto priėmimo įrenginiuose. Padidinti plastikų perdirbimą padės ir kurie kiti šio veiksmų plano elementai – ekologinis projektavimas (1.1 skirsnis), plastikinių pakuočių perdirbimo ES lygmens tikslas (3 skirsnis), kokybės standartai ir priemonės, kuriomis skatinama tarpvalstybinė prekyba perdirbti tinkamu plastikų (4 skirsnis).

³³ Ši strategija apims ir su [Žaliaja knyga dėl plastiko atliekų](#) susijusius tolesnius veiksmus.

³⁴ Europos Komisija savo komunikate „Žiedinės ekonomikos kūrimas. Europos be atliekų programa“ pasiūlė siektiną tikslą „jūros šiukšlių kiekį iki 2020 m. sumažinti 30 %; jis būtų taikomas dešimties daugiausia paplūdimiuose aptinkamų rūšių šiukšlėms ir jūroje randamiems žvejybos įrankiams – sąrašas sudaromas atskirai kiekvienam iš keturių ES jūrų regionų“. Veiksmai šiam tikslui pasiekti Europoje jau pradėti.

³⁵ 2000/59/EB.

- Komisija priims strategiją dėl plastikų žiedinėje ekonomikoje, skirtą tokiems klausimams kaip perdirbamumas, biologinis skaidumas, tam tikruose plastikuose aptinkamos pavojingosios medžiagos ir jūros tarša šiukšlėmis, spręsti.
- Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlyimuose Komisija siūlo didesnio užmojo plastikinių pakuočių perdirbimo tikslą.

5.2. Maisto atliekos

Maisto atliekos kelia vis didesnę susirūpinimą Europoje. Maisto gamyba, platinimas ir sandėliavimas reikalauja daug gamtos išteklių ir daro poveikį aplinkai. Išmetant vartoti dar tinkamą maistą poveikis aplinkai dar padidėja, o vartotojai ir ekonomika patiria finansinių nuostolių. Maisto atliekos susijusios ir su svarbiu socialiniu aspektu, todėl reikia sudaryti palankesnes sąlygas aukoti vartoti dar tinkamą maistą, kuris dėl logistinių ar prekybinių priežasčių negali būti parduotas. 2015 m. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja į 2030 m. darnaus vystymosi tikslus įtraukė tikslą mažmeninės prekybos ir vartojimo lygmenyje perpus sumažinti vienam gyventojui tenkančių maisto atliekų kiekį ir apriboti maisto nuostolius visoje gamybos ir tiekimo grandinėje. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios šį tikslą įgyvendinti.

Maisto atliekos susidaro visose vertės grandinės grandyse – gaminant ir platinant, parduotuvėse, restoranuose, aprūpinimo maistu ir gėrimais vietose, taip pat namuose. Dėl šios priežasties itin sunku nustatyti jų kiekį: ES vis dar nėra vienodo patikimo būdo maisto atliekų kiekiui išmatuoti, todėl valdžios institucijoms sudėtinga įvertinti šių atliekų susidarymo mastą, priežastis ir ilgalaikes tendencijas. Išsprendus kiekio nustatymo klausimą bus daug lengviau suvokti problemą, nuosekliai vykdyti stebėseną ir teikti ataskaitas, taip pat naudingai keistis gerąja patirtimi visoje ES. Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais Komisija parengs visai ES bendrą maisto atliekų kiekio nustatymo metodiką.

Siekiant stabdyti maisto atliekų susidarymą ir sumažinti padėties skirtumus tarp šalių ir regionų, veiksmų visoje vertės grandinėje turi imtis valstybės narės, regionai, miestai ir įmonės. Įpročiams keisti reikalingos informuotumo didinimo kampanijos. Komisija remia informuotumo didinimą nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis ir maisto atliekų prevencijos gerosios patirties sklaidą³⁶.

Komisija taip pat kurs maisto atliekų klausimams skirtą platformą, kuri suburs valstybes nares ir visus maisto grandinės dalyvius. Ši platforma atitinkamomis priemonėmis padės siekti į darnaus vystymosi tikslus įtraukto maisto atliekų mažinimo tikslo – į ją bus įtraukiami suinteresuotieji subjektai, joje bus dalijamasi vertingomis ir sėkmingomis inovacijomis ir atliekama lyginamoji analizė.

ES veiksmai svarbūs ir tose srityse, kuriose maisto atliekų susidarymas gali priklausyti nuo ES teisės aktų aiškinimo ar įgyvendinimo būdų. Tai pasakytina apie maisto aukojimo maisto

³⁶ http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/stop/index_en.htm

bankams taisyklės ir neparduoto maisto panaudojimą pašarams – abiejose srityse Komisija imsis veiksmų.

Kita sritis, kurioje gali prireikti pokyčių – datos, visų pirma žymos „geriausia suvartoti iki“, nurodymas ant maisto produktų. Minėta žyma gali būti suprata kaip galiojimo pabaigos data ir dėl to gali būti išmetamas saugus ir tinkamas vartoti maistas. Komisija svarstys, kaip maisto grandinės dalyviams padėti teisingai nurodyti ir suprasti datas. ES taip pat priėmė priemones, kuriomis neleidžiama iš žvejybos laivų atgal į jūrą išmesti vartoti tinkamų žuvų³⁷.

Siekdama padėti įgyvendinti į darnaus vystymosi tikslus įtrauktą maisto atliekų mažinimo tikslą ir optimizuoti maisto grandinės dalyvių indėlį, Komisija:

– parengs visai ES bendrą maisto atliekų kiekio nustatymo metodiką ir apibrėš atitinkamus rodiklius. Sukurs platformą, kuri suburs valstybes nares ir suinteresuotuosius subjektus ir kurioje dalijantis gerąja patirtimi ir vertinant ilgalaikę pažangą bus padedama siekti į darnaus vystymosi tikslus įtraukto maisto atliekų mažinimo tikslo;

– imsis priemonių siekdama patikslinti ES teisės aktus dėl atliekų, maisto ir pašarų, palengvinti maisto aukojoimą ir nebevarojamų maisto produktų bei maisto grandinės šalutinių produktų panaudojimą pašarams gaminti nepažeidžiant maisto ir pašarų saugos taisyklių ir

– ieškos būdų, kaip padėti maisto grandinės dalyviams teisingiau nurodyti datą, visų pirma žymą „geriausia suvartoti iki“, ant maisto produktų ir vartotojams teisingiau ją suprasti.

5.3. Svarbiausios žaliavos

Svarbiausios žaliavos turi didelės reikšmės ES ekonomikai ir pasižymi tiekimo pertrūkio rizika³⁸. Kai kuriais atvejais jų gavyba taip pat daro didelį poveikį aplinkai. Jų dažnai esama elektroniniuose įtaisuose³⁹. Kadangi šiuo metu šių medžiagų perdirbama itin mažai, prarandama svarbių ekonominių galimybių. Dėl visų šių priežasčių vienas svarbiausių iššūkių formuojant žiedinę ekonomiką – didinti svarbiausių žaliavų atgavimą.

Esamais ES teisės aktais skatinama perdirbti elektroninės įrangos atliekas – be kita ko, juose nustatyti ir privalomi tikslai⁴⁰. Tačiau svarbiausias žaliavas atgauti galima tik taikant aukštos kokybės perdirbimo technologijas. Vienas iš iššūkių – surinkti, išmontuoti ir perdirbti tokių medžiagų turinčius produktus. Bus itin svarbu tobulinant gaminių projektavimą (žr. 1.1 skirsnį) didinti elektroninių įtaisų perdirbamumą ir taip gerinti perdirbimo proceso ekonominį gyvybingumą. Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose Komisija ragina valstybes nares skatinti perdirbti svarbiausias žaliavas.

Kitos kliūtys – nepakankami informacijos mainai tarp elektroninių produktų gamintojų ir perdirbėjų, perdirbimo standartų stoka ir informacijos ekonominės veiklos vykdytojams apie perdirbtų svarbiausių žaliavų panaudojimo galimybes trūkumas. Šios medžiagos gali būti

³⁷ Reglamento (ES) Nr. 1380/2013 15 straipsnis.

³⁸ Svarbiausių žaliavų sąrašą Komisija yra pateikusi čia http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/critical/index_lt.htm. Prie jų priskiriami retųjų žemių elementai ir kiti taurieji metalai, taip pat fosforas.

³⁹ Kaip antai retųjų žemių elementai elektroniniuose ekranuose arba taurieji metalai spausdintinėse plokštėse.

⁴⁰ http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/index_en.htm

atgaunamos ir sąvartynuose (pvz., iš išmestų elektroninių įtaisų), o kai kuriais atvejais ir iš kasybos atliekų. Komisija rengia mokslinių tyrimų ir inovacijų programas, duomenų ir informacijos mainų sistemas ir skleis šių sričių gerą patirtį. Siekdama užtikrinti nuoseklią ir veiksmingą poziciją, nurodyti pagrindinius duomenų šaltinius ir pasiūlyti tolesnių veiksmų galimybes ji parengs ataskaitą apie svarbiausias žaliavas žiedinėje ekonomikoje.

– *Komisija imsis įvairių veiksmų siekdama skatinti atgauti svarbiausias žaliavas ir rengs ataskaitą, kurioje išdėstys geriausią patirtį ir tolesnių veiksmų galimybes.*
– *Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose Komisija taip pat ragina valstybės nares imtis veiksmų šioje srityje.*

5.4. Statybos ir griovimo atliekos

Apimties požiūriu statybos ir griovimas – vieni didžiausių atliekų šaltinių Europoje. Daugybė šių medžiagų tinkamos perdirbti ir gali būti pakartotinai panaudotos, tačiau pakartotinio naudojimo ir perdirbimo mastai ES valstybėse narėse labai skiriasi. Statybos pramonė taip pat turi įtakos viso pastatų ir infrastruktūros gyvavimo ciklo aplinkosauginiam veiksmingumui.

Skatinti perdirbti statybos ir griovimo atliekas padeda nustatytas ES lygmens privalomas tikslas⁴¹, tačiau norint pagerinti šio sektoriaus atliekų tvarkymą dar reikia įveikti įvairius iššūkius. Pvz., vertingos medžiagos ne visuomet identifikuojamos, atskirai renkamos ir tinkamai atgaunamos. Komisija parengs šiuo tikslu griovimo aikštelėse naudotinas tikslines gaires, kuriose išdėstys, kaip tvarkyti pavojingas atliekas, taip pat persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose ji skatina statybos ir griovimo atliekoms taikyti rūšiavimo sistemas. Ji parengs kiekvieno atliekų srauto aukščiausiais bendraisiais standartais grindžiamus neprivalomus perdirbimo protokolus, kurie padės skleisti geriausią patirtį. Komisija šiuo metu taip pat vadovauja tyrimui, kurio tikslas – nustatyti statybos ir griovimo atliekų perdirbimo kliūtis ir stimulus ir pateikti geriausios šios srities patirties pasiūlymų.

Kadangi pastatų eksploatavimo trukmė yra ilga, itin svarbu skatinti tobulesnį projektavimą, kuris padėtų sumažinti poveikį aplinkai ir padidinti jų sudedamųjų dalių atsparumą ir perdirbamumą. Komisija parengs viso pastatų gyvavimo ciklo aplinkosauginio veiksmingumo vertinimo rodiklius⁴² ir skatins jais remtis pastatus projektuojant – per parodomuosius projektus ir žaliojo viešojo pirkimo gaires.

– *Komisija imsis įvairių veiksmų siekdama užtikrinti, kad statybos ir griovimo sektoriuje būtų atgaunami vertingi ištekliai, ir palengvins pastatų aplinkosauginio veiksmingumo vertinimą.*

5.5. Biomasė ir biologiniai produktai

⁴¹ http://ec.europa.eu/environment/waste/construction_demolition.htm

⁴² Pagal [komunikatą „Efektyvaus išteklių naudojimo galimybės pastatų sektoriuje“](#)

Biologinės medžiagos, t. y. iš biologinių išteklių (medienos, kultūrinių augalų arba pluošto) pagamintos medžiagos, gali būti naudojamos įvairiausiems produktams (statybos produktams, baldams, popieriui, maistui, tekstilei, cheminiams produktams ir kt.) gaminti ir energijos gavybos reikmėms (biodegalai). Taigi bioekonomika siūlo iš iškastinių medžiagų pagamintų produktų bei energijos alternatyvas ir prisidėti prie žiedinės ekonomikos. Biologinės medžiagos turi privalumų, susijusių su jų gebėjimu atsinaujinti, biologiniu skaidumu ir kompostavimo galimybėmis. Kita vertus naudojant biologinius išteklius reikia atsižvelgti į jų gyvavimo ciklo poveikį aplinkai ir išgavimo tvarumą. Dėl panaudojimo įvairovės jie gali tapti konkurencijos objektu ir žemės naudojimo paskata. Komisija nagrinės 2012 m. Bioekonomikos strategijos⁴³ indėlį formuojant žiedinę ekonomiką ir spręs, ar nereikia jos atnaujinti.

Žiedinėje ekonomikoje turėtų būti skatinama tinkamais atvejais atsinaujinančius išteklius naudoti pakopiniu principu, keliais pakartotinio naudojimo ir perdirbimo ciklais. Biologinės medžiagos, kaip antai mediena, gali būti naudojamos įvairiais būdais ir jas pakartotinai panaudoti ir perdirbti galima kelis kartus. Tai turi būti derinama su atliekų hierarchija (taip pat ir maisto atveju – žr. 5.2 skirsnį) ir apskritai veiklos scenarijais, kurių bendri rezultatai yra palankiausi aplinkai. Teigiamų rezultatų duoti gali nacionalinės priemonės – kaip antai didesnės gamintojo atsakomybės sistemų taikymas baldų arba medinių pakuočių sektoriuose ir atskiras medienos rinkimas. Komisija ieškos geriausios patirties šiuose sektoriuose pavyzdžių ir juos skleis, taip pat skatins inovacijas. Persvarstytų atliekų teisės aktų pasiūlymuose nustatytas ir privalomas medinių pakuočių atliekų perdirbimo ES lygmens tikslas. Be to, Komisija, analizuodama bioenergijos tvarumą energetikos sąjungoje, skatins sinergiją su žiedine ekonomika.

Biologinių produktų sektoriuje jau atsiskleidė potencialas kurti naujoviškas medžiagas, cheminius produktus ir procesus, kurie gali būti neatsiejama žiedinės ekonomikos dalimi. Šiam potencialui išnaudoti visų pirma reikia investicijų į integruotas biologinio perdirbimo įmones, galinčias perdirbti biomasę ir biologines atliekas įvairiam galutiniam vartojimui. Šias investicijas ir kitus bioekonomikos projektus ES remia finansuodama mokslinius tyrimus⁴⁴.

– Veiksmingai naudoti biologinius išteklius Komisija skatins įvairiomis priemonėmis – be kita ko, demonstruodama ir skleisdama pakopinio biomasės panaudojimo geriausių patirtį ir remdama bioekonomikos inovacijas.

– Persvarstyto atliekų teisės akto pasiūlyme nustatytas medinių pakuočių perdirbimo tikslas ir atskiros biologinių atliekų rinkimo užtikrinimo nuostata.

6. Inovacijos, investicijos ir kitos horizontaliosios priemonės

⁴³ COM(2012)60.

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm>

Perėjimas prie žiedinės ekonomikos yra sisteminis pokytis. Be tikslinių veiksmų, kuriais įtakojamas kiekvienas vertės grandinės etapas, būtina užtikrinti sąlygas, kuriomis žiedinė ekonomika klestėtų ir galėtų būti telkiami ištekliai.

Šiam sisteminiam pokyčiui lemiamos įtakos turės inovacijos. Norint permąstyti gamybos ir vartojimo būdus ir atliekas paversti didelės pridėtinės vertės produktais prireiks naujų technologijų, procesų, paslaugų ir verslo modelių, kurie formuos būsimą mūsų ekonomiką ir visuomenę. Taigi parama moksliniams tyrimams ir inovacijoms bus svarbus perėjimo prie žiedinės ekonomikos veiksnys, kuris taip pat padės didinti ES pramonės konkurencingumą ir ją modernizuoti. Inicijatyvos „Horizontas 2020“ 2016–2017 m. darbo programoje numatyta svarbi iniciatyva pavadinimu „Žiedinės ekonomikos pramonė 2020“, pagal kurią 650 mln. EUR bus skirta inovaciniams parodomiesiems projektams, kuriais įvairiausiose pramonės ir paslaugų (perdirbimo, gamybos pramonės, naujų verslo modelių) srityse prisidedama prie žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimo ir ES pramonės konkurencingumo didinimo. Pagal šią iniciatyvą taip pat nagrinėjama bandomoji strategija, kuria siekiama inovacijų kūrėjams padėti įveikti reguliavimo kliūtis (pvz., dviprasmiškas teisės nuostatas) sudarant susitarimus (inovacijų sandorius) su suinteresuotaisiais subjektais ir valdžios institucijomis.

Ši iniciatyva papildo daugybę įvairių „Horizontas 2020“ programų, kuriomis remiami žiedinei ekonomikai svarbūs projektai tokiose srityse kaip atliekų prevencija ir tvarkymas, maisto atliekos, pergaminimas, tvaraus perdirbimo pramonė, pramonės simbiozė ir bioekonomika⁴⁵. Visa tai dar papildys ir ekologinių inovacijų veiksmų planas⁴⁶.

Sanglaudos politikoje taip pat numatyta svarių galimybių finansuoti mokslinius tyrimus ir inovacijas, nes žiedinė ekonomika yra vienas iš prioritetų, kuriuos valstybės narės ir regionai išskėlė savo pažangiosios specializacijos strategijose⁴⁷. Komisija pasiūlys joms daugiau paramos, taip pat ir per pažangiosios specializacijos platformą.

Žiedinei ekonomikai vystyti taip pat prireiks viešųjų ir privačių finansavimo šaltinių, kad būtų galima plėsti patobulintų technologijų ir procesų naudojimo mastą ir gerinti vertės grandinės dalyvių bendradarbiavimą. Daug lėšų šiems tikslams įgyvendinti bus skiriama pagal įvairias ES finansavimo programas – sanglaudos politiką, LIFE, COSME. Pvz., sanglaudos politikos lėšos nukreiptos į vis gausėjančias žiedinės ekonomikos rėmimo programas, įskaitant paramą pakartotiniam naudojimui ir taisymui, gamybos procesų gerinimui, produktų projektavimui ir mažosioms bei vidutinėms įmonėms⁴⁸. Komisija padės valstybėms narėms, regionams ir vietos institucijoms kryptingai plečiant aprėptį stiprinti savo žiedinės ekonomikos diegimo

⁴⁵ „Horizontas 2020“ 2014–2015 m. darbo programa; kvietimas teikti pasiūlymus prioritetinėje srityje „Atliekos – pakartotinis panaudojimas, perdirbimas ir žaliavų atgavimas“;

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/wp/2014_2015/main/h2020-wp1415-climate_en.pdf;

BP7 aplinkos tema, 2013 m. kvietimas teikti efektyvaus išteklių naudojimo pasiūlymus:

http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/fp7/132129/f-wp-201301_en.pdf

⁴⁶ http://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm

⁴⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>

⁴⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/what/investment-policy/

metodus šioje srityje. Privačiosios lėšos turi būti kreipiamos į naujas žiedinės ekonomikos sukurtas galimybes. Finansų sektoriuje tokie projektai gali smarkiai skirtis nuo įprastinės veiklos scenarijaus. Viena iš priemonių tokioms investicijoms finansuoti – Europos strateginių investicijų fondas. Komisija drauge su Europos investicijų banku ir Europos investavimo konsultacijų centru skelbs informaciją skatindami teikti finansavimo paraiškas ir remti žiedinei ekonomikai (pvz., plastikų arba mineralų perdirbimo sektoriams) aktualių projektų bei investicijų platformų plėtrą. Bus siekiama formuoti tarpsektorinius klasterius ir telkti išteklius europinės dimensijos projektams kurti⁴⁹. Be to, žiedinės ekonomikos projektams gali būti taikomos ir Europos investicijų banko konsultacinės ir finansinės priemonės pagal *InnovFin* programą⁵⁰. Komisija taip pat vertina galimybę drauge su Europos investicijų banku ir nacionaliniais bankais sukurti žiedinės ekonomikos finansavimo paramos platformą.

Mažosios ir vidutinės įmonės, įskaitant socialines įmones, turės didelės įtakos formuojant žiedinę ekonomiką – jos ypač aktyvios perdirbimo, taisymo ir inovacijų srityse. Tačiau ir jos susiduria su specifiniais iššūkiais: joms tenka ieškoti finansavimo ir nelengva atsižvelgti į žiedinės ekonomikos principus, jei tai ne pagrindinė jų veiklos sritis. Kaip numatyta 2014 m. Žaliajame MVĮ veiksmų plane⁵¹, Komisija ėmėsi veiksmų padėti šioms įmonėms, analizuoja kliūtis, su kuriomis jos susiduria siekdamos geriau naudoti išteklius ir tvarkyti atliekas, ir skatina tarpsektorines ir tarpregionines inovacijas ir bendradarbiavimą. Komisija taip pat suteikia galimybes socialinėms įmonėms gauti finansavimą⁵².

Pereinant prie žiedinės ekonomikos reikės ir specialių, o kartais ir visai naujų, įgūdžių turinčios kvalifikuotos darbo jėgos ir užimtumo bei socialinio dialogo galimybių. Jei reikės įgyti atitinkamų visų lygmenų įgūdžių, jie turės būti grindžiami švietimo ir mokymo sistemomis. Komisija Žaliojo užimtumo iniciatyvą⁵³ tęsia veiksmais, kuriais siekia numatyti poreikius ir ragina kaupti įgūdžius ir kitas priemones, kurie paskatintų kurti darbo vietas žaliajoje ekonomikoje. Ji taip pat veikia pagal numatytą Europos naujų įgūdžių darbotvarkę.

Žiedinės ekonomikos ir tiekimo grandinių globalusis aspektas išryškėja tokiose srityse kaip tvari išteklių gavyba, į jūrą išmestos šiukšlės, maisto atliekos ir vis daugiau pasaulio aprėpianti prekyba antrinėmis žaliavomis. Įgyvendindama šį veiksmų planą Komisija artimai bendradarbiaus su tarptautinėmis organizacijomis ir kitais suinteresuotais partneriais siekdama sutelkti visuotines pastangas 2030 m. darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti.

Galiausiai, Komisija sieks užtikrinti, kad įgyvendinant šį veiksmų planą aktyviai dalyvautų suinteresuotieji subjektai, ypač per esamas sektorines platformas. Šį siekį papildys didesnė parama viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėms, savanoriškoms verslo strategijoms,

⁴⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0209:FIN:LT:PDF>

⁵⁰ <http://www.eib.org/products/blending/innovfin/?lang=en>; Komisija plėsi *InnovFin* priemonės taikymo sritį siekdama užtikrinti, kad reikalavimus galėtų atitikti daugiau įvairių inovacinių žiedinės ekonomikos projektų.

⁵¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0440>

⁵² ES užimtumo ir socialinių inovacijų programa (EaSI):

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=lt>

⁵³ [COM\(2014\)446](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2014:446)

geriausios patirties mainams tarp valstybių narių ir regionų, taip pat konsultacijos su socialiniais partneriais tais atvejais, kai pokyčiai gali turėti svarbių socialinių pasekmių.

- Į „Horizontas 2020“ 2016–2017 m. darbo programą įtraukta svarbi iniciatyva „Žiedinės ekonomikos pramonė 2020“, kurios biudžetas viršija 650 mln. EUR.
- Komisija imsis bandomosios „inovacijų sandorių“ strategijos, kuri padės nustatyti ir pašalinti potencialias kliūtis inovacijų kūrėjams.
- Komisija intensyviau sieks telkti suinteresuotųjų subjektų pastangas prisidėti prie žiedinės ekonomikos formavimo ir ypač prie šio veiksmų plano įgyvendinimo. Ji taip pat imsis tikslinės informavimo veiklos siekdama padėti kurti žiedinės ekonomikos projektus, kurie galėtų būti finansuojami iš įvairių ES lėšų šaltinių, visų pirma sanglaudos politikos fondų.

7. Žiedinės ekonomikos formavimo pažangos stebėseną

Siekiant įvertinti žiedinės ekonomikos formavimo pažangos stebėseną ir ES bei nacionalinio lygmens veiksmų efektyvumą svarbu taikyti patikimus rodiklius. Ta stebėseną gali būti grindžiama daugybe Eurostato jau surinktų aktualių duomenų. Be to, pažangai stebėti labai tinkamų rodiklių ir analizės rezultatų yra Efektyvaus išteklių naudojimo rezultatų suvestinėje⁵⁴ ir Žaliavų suvestinėje⁵⁵.

Šiuo pagrindu Komisija artimai bendradarbiaudama su Europos aplinkos agentūra ir konsultuodamasi su valstybėmis narėmis sieks parengti paprastą ir veiksmingą žiedinės ekonomikos formavimo stebėsenos sistemą. Ši sistema papildys dvi minėtas suvestines, ji turės pagrindinius reikšmingus rodiklius, pagal kuriuos bus vertinami svarbiausi žiedinės ekonomikos elementai. Rodikliai bus skelbiami drauge su Komisijos ataskaita apie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą ir papildyti naujais rodikliais apie maisto atliekas (žr. 5.2 skirsnį) ir rodikliais, grindžiamais Eurostato duomenimis ir kitais oficialiais duomenimis, surinktais tokiose srityse kaip pagrindinių žaliavų tiekimo saugumas, taisymas ir pakartotinis naudojimas, atliekų susidarymas, jų tvarkymas, prekyba antrinėmis žaliavomis ES viduje ir su ne ES valstybėmis ir perdirbtų medžiagų naudojimas produktuose. Prireikus bus imtasi priemonių duomenų kokybei pagerinti. Praėjus penkeriems metams nuo šio veiksmų plano įgyvendinimo pradžios Komisija pateiks įgyvendinimo pažangos ataskaitą.

Artimai bendradarbiaudama su Europos aplinkos agentūra ir konsultuodamasi su valstybėmis narėmis Komisija parengs žiedinės ekonomikos formavimo stebėsenos sistemą, pagal kurią, remiantis patikimais duomenimis⁵⁶, bus veiksmingai matuojama pažanga.

8. Išvada

⁵⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/environmental-data-centre-on-natural-resources/resource-efficiency-indicators/resource-efficiency-scoreboard>

⁵⁵ Parengta įgyvendinant Europos inovacijų partnerystę žaliavų srityje; bus paskelbta <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/eip-raw-materials/en/content/eip-raw-materials-monitoring-and-evaluation-scheme>.

⁵⁶ Ir naujais maisto atliekų duomenimis (žr. 5.2 skirsnį).

Šiame veiksmų plane nustatyti konkretūs didelio užmojo Komisijos įsipareigojimai remti perėjimą prie žiedinės ekonomikos. Valstybių narių, regionų ir miestų visų lygmenų valdžios institucijos ir visi suinteresuotieji subjektai taip pat turės prisiimti ilgalaikius plačios aprėpties įsipareigojimus. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą patvirtinti šį veiksmų planą ir aktyviai įsitraukti į jo įgyvendinimą glaudžiai bendradarbiaujant su visais suinteresuotaisiais subjektais.